

Ідеологічні кампанії. Ждановщина.

Буржуазний націоналізм, ждановщина, космополіти

Вчитель:
Мазурчак Л.М.

“Буржуазний націоналізм”

Повоєнне утвердження сталінського тоталітарного режиму та зміцнення командно-бюрократичної системи виявилися і в різкому посиленні ідеологічного тиску на українську інтелігенцію, насамперед на діячів літератури і мистецтва, науки та освіти. Влада взяла курс на боротьбу з «буржуазним націоналізмом», під яким часто розуміли прояви природного національного почуття з боку представників будь-яких народів, крім російського

“Буржуазний націоналізм”

Перші ознаки нової репресивної кампанії з'явилися ще в січні 1944 р., коли Сталін зустрівся в Кремлі з групою українських діячів культури і дав зелене світло відкритому цькуванню кінорежисера і письменника Олександра Довженка за «відхід від засад марксизму-ленінізму, український буржуазний націоналізм». Й. Сталін особисто заборонив друкувати та екранізувати його кіноповість «Україна в огні»

“Ждановщина”

Кампанію з наведення «ідеологічної дисципліни» очолював ЦК ВКП(б). Секретарю ЦК Андрію Жданову Сталін доручив приборкати «неслухняних» інтелектуалів. Кампанія була спрямована проти «буржуазної культури» та її носіїв, які нібито зміцнили свої позиції в роки війни, задля піднесення радянської, а насправді – російської культури й науки як альтернативи західній.

“Ждановщина”

Особливої гостроти боротьба за «ідейну чистоту» української інтелігенції набула під час перебування, щоправда нетривалого, Л. Кагановича на посаді першого секретаря ЦК КП(б)У. Дві з половиною години тривав один із його виступів на пленумі Спілки письменників України у вересні 1947 р., у якому він піддав нищівній критиці І. Сенченка, Ю. Яновського, А. Малишка, М. Рильського.

“Ждановщина”

Наступним за О. Довженком об'єктом цькування став
письменник-гуморист

Остап Вишня, який незадовго до того повернувся з
ГУЛАГу. У статті, опублікованій у газеті «Правда», було
зазначено, що його твори ідеологічно шкідливі.
Особливі нарікання партійної критики викликали його
ліричні «Мисливські
усмішки».

“Ждановщина”

У 1951 р., невдовзі після Декади української літератури та мистецтва, що пройшла в Москві, у газеті «Правда» з'явилася редакційна стаття «Проти ідеологічних перекручень у літературі», яка затаврувала вірш Володимира Сосюри «Любіть Україну» (написаний ще в 1944 р.) як «ідейно-порочний націоналістичний твір».

“Космополітизм”

З ініціативи Сталіна наприкінці 1948 р. розгорнулося гоніння проти так званих космополітів. Так іменували нову категорію «ворогів народу» – інтелектуалів єврейської національності.

Космополітизм – система поглядів, що передбачає розширення поняття «Батьківщина» на весь світ. Сьогодні космополітами називають, зокрема, тих, хто вважає себе громадянами світу.

“Космополітизм”

Щоб зрозуміти суть словосполучення безрідний космополіт, потрібно знати визначення слова «космополітизм». Буквально, з грецької це слово означає «людина світу», «громадянин світу», який ставить інтереси всього світу вище окремої держави чи нації.

У свій час радянський і фінський політичний діяч Отто Куусинен у своїй статті «Про патріотизм» говорив, що космополітизм властивий тим, для кого стилем життя є латинська приказка «Де добре, там і вітчизна..»

Як сказав один з радянських політичних діячів, у космополіта почуття патріотизму і національної гордості геть атрофовані. А в 1948 році у виступі А. А. Жданова вперше було вжито знамените вираз безрідний космополіт. Ось його слова:

В журналі «Питання філософії» міністр культури того часу Георгій Александров опублікував статтю, де космополітами були оголошені Мілюков, Бухарін, Троцький, всі, хто перейшов на бік німців. Так цей термін став синонімом понять «контрреволюціонер», «зрадник Батьківщини», «ворог народу»

“Космополітизм”

Ця кампанія негайно поширилася в Україні, де було чимало літераторів і митців цієї національності. Їх називали «безрідними космополітами», «антипатріотами», «низькопоклонниками», що плазують перед реакційною культурою буржуазного Заходу. Пошуки «космополітів» і їх критика були поширені на всі культурні центри республіки та всі сфери літературно-художньої творчості

“Космополітизм”

1948 р. рішенням політбюро ЦК ВКП(б) як «центр антирадянської пропаганди» ліквідовано Єврейський антифашистський комітет (ЄАК), що в роки війни збирав кошти серед єврейських громад світу на користь Радянського Союзу. У справі ЄАК заарештували 110 осіб, а в 1952 р. винесли смертний вирок 13 особам, зокрема 5 вихідцям з України – відомим єврейським письменникам.

У розпалі «чистки» було ліквідовано Кабінет єврейської історії та культури АН УРСР. У цій установі збирали рідкісні видання, фольклорні матеріали, фонозаписи, укладали й досліджували приватні фонди відомих науковців-юдаїстів. Більшість співробітників кабінету зазнали репресій.

Домашнє завдання

- Параграф 4;
- № 3, 6, 8 ст. 37